

In de vaste commissie voor Volksgezondheid, Welzijn en Sport bestond bij enkele fracties behoefte een aantal vragen en opmerkingen voor te leggen aan de Staatssecretaris van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (Karremans) over de stand van zaken van verschillende moties en toezeggingen over de bevolkingsonderzoeken naar kanker 2025¹.

De voorzitter van de commissie,
Mohandis

Adjunct-griffier van de commissie,
Heller

¹ Kamerstuk 32793-814

Inhoudsopgave

- I. **Vragen en opmerkingen vanuit de fracties**
Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de NSC-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie
Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie
- II. **Reactie van de Staatssecretaris**

I. Vragen en opmerkingen vanuit de fracties

Vragen en opmerkingen van de leden van de PVV-fractie

De leden van de PVV-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris.

De leden van de PVV-fractie delen de mening van de staatssecretaris dat de dalende deelnametrend aan bevolkingsonderzoeken een zorgelijke ontwikkeling is. Genoemde leden kijken dan ook uit naar de evaluatie van de pilots in het kader van het verhogen van het bereik van bevolkingsonderzoeken welke het RIVM samen met BVO NL sinds 2023 uitvoert.

Vragen en opmerkingen van de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie hebben kennisgenomen van de brief «Stand van zaken moties en toezeggingen bevolkingsonderzoeken naar kanker 2025» en hebben nog enkele vragen en opmerkingen. De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie delen de zorgen van de Staatssecretaris over de dalende deelnametrend van bevolkingsonderzoeken. Genoemde leden lezen dat mensen met bepaalde demografische kenmerken vaker niet deelnemen, zoals mensen met een migratieachtergrond, mensen met een lage sociaaleconomische status of mensen die wonen in een gebied met hoge bevolkingsdichtheid, alleenstaanden, mensen met een laag inkomen, een laag onderwijsniveau en de jongste leeftijdsgroepen. De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie vinden het zorgelijk dat verschillen in deelname langs deze lijnen lopen. Daarbovenop heeft onderzoek van het Integraal Kankercentrum Nederland (IKNL) laten zien dat de overlevingskansen van kanker voor lagere inkomensgroepen lager is dan voor hogere inkomensgroepen.² Gezien deze feiten is een speciale uitnodigingsstrategie en het toegankelijker maken van de bevolkingsonderzoeken noodzakelijk. Het is goed dat er enkele pilots zijn gestart om de toegankelijkheid te bevorderen. Kan de Staatssecretaris nader toelichten hoe de pilot wijkgerichte aanpak heeft bijgedragen aan het toegankelijker maken van bevolkingsonderzoeken? Deze leden maken zich zorgen dat door het gebrek aan structurele financiering op preventie succesvolle pilots niet worden voortgezet. Kan de Staatssecretaris toezeggen succesvolle pilots die bijdragen aan bevolkingsonderzoeken voort te zetten? Het kabinet spreekt ambities uit op het gebied van het tegengaan van sociaaleconomische gezondheidsverschillen, maar noemt geen concrete doelen. Kan de Staatssecretaris concrete doelen stellen voor het deelnamepercentage van verschillende bevolkingsonderzoeken in het algemeen en ook specifiek voor mensen met een lage sociaalecono-

² Integraal Kankercentrum Nederland, 19 november 2024, «Sociaaleconomische verschillen beïnvloeden overleving bij kanker» (Sociaaleconomische verschillen beïnvloeden overleving bij kanker)

mische status? De geactualiseerde Nederlandse Kankeratlas laat opnieuw zien dat het vóórkomen van kanker sterk varieert per regio.³ Kan de Staatssecretaris toelichten hoe hij er specifiek ervoor zorgt dat de toegankelijkheid van bevolkingsonderzoeken in regio's met een lage opkomst bevordert?

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie lezen dat er tijdens het gesprek met de veldpartijen over bevolkingsonderzoek borstkanker voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel, unaniem besloten is om het RIVM een uitvoeringstoets te laten doen hoe een aanvullend MRI-aanbod zou kunnen worden gerealiseerd. Hierin staan ook verscheidene bedragen genoemd voor de implementatie. Kan de Staatssecretaris alvast toezeggen op zoek te gaan naar financiële dekking zodat de implementatie van een van de scenario's niet hier op stukloopt? Verder lezen genoemde leden dat in Oostenrijk borstdensiteit gemeten wordt in de screening en dat Oostenrijk het enige land is met een gestructureerd ingericht vervolgaanbod voor vrouwen met zeer dicht borstweefsel. Zij krijgen namelijk een aanvullende echo aangeboden. Kan de Staatssecretaris nader toelichten wat de positieve effecten zijn van dit Oostenrijkse beleid voor zowel de opsporing als de overlevingskansen?

De leden van de GroenLinks-PvdA-fractie lezen dat steeds meer vrouwen deelnemen aan het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker. Tevens lezen zij dat de afnametest hier aan bijdraagt. Waarom krijgen niet alle leeftijdsgroepen deze afnametest? Wat zijn hierin de ambities van de Staatssecretaris?

Tot slot hebben de leden van de GroenLinks-PvdA-fractie nog enkele vragen betreft het bevolkingsonderzoek darmkanker. Zijn de gezondheidseffecten van eenmalig onderzoek op vijftigjarige leeftijd bekend, ook ten opzichte structurele screening om het jaar vanaf vijftig jaar? Kan het contrast tussen structurele screening vanaf vijftig jaar ook mee worden genomen in de uitvoeringstoets van het RIVM?

De Nederlandse Vereniging van Maag-Darm-Leverartsen (NVMDL) gaf eerder aan bezorgd te zijn dat dit eenmalige onderzoek onder vijftigjarigen wellicht het idee bij burgers creëert dat een eenmalige screening voldoende is in plaats van structurele. Hoe kijkt de Staatssecretaris hier tegenaan? Gaat de Staatssecretaris stappen nemen om dit te voorkomen? In plaats van een eenmalig proefbevolkingsonderzoek onder vijftigjarigen is een ander optie om mensen vanaf 53 jaar een uitnodiging geven voor structurele screening. Dan wordt het hierboven beschreven probleem ook voorkomen. Hoe kijkt de Staatssecretaris tegen dit voorstel aan?

Vragen en opmerkingen van de leden van de VVD-fractie

De leden van de VVD-fractie hebben kennisgenomen van de brief met daarin de stand van zaken moties en toezeggingen bevolkingsonderzoeken naar kanker 2025. Deze leden zijn overtuigd van de meerwaarde van bevolkingsonderzoeken. De dalende deelnamegraad baart hen zorgen. Zij hebben daarom enkele vragen.

Met betrekking tot vrouwen met dicht borstweefsel, blijven de leden van de VVD-fractie aangeven dat ze het liefst zien dat alle vrouwen complete informatie krijgen na een mammografie. Zij kijken uit naar de resultaten van de uitvoeringstoets en zijn blij dat de Staatssecretaris werkt aan het koppelen van vervolgaanbod aan informatievoorziening.

De leden van de VVD-fractie vinden de relatief hoge deelnamegraad positief, maar zien dat vooral de eerste keer deelnemen een drempel vormt. In de ontwikkelagenda lezen genoemde leden dat er vanaf 2026 een hulpmiddel wordt meegestuurd voor fecesopvang bij het darmkanker-

³ Integraal Kankercentrum Nederland, 17 april 2025, «Update Kankeratlas: regionale verschillen in kanker vragen om lokaal maatwerk» (Update Kankeratlas: regionale verschillen in kanker vragen om lokaal maatwerk)

onderzoek. Hoe verhoudt dit zich tot wat eruit het gedragsonderzoek naar voren komt, namelijk dat opzien tegen een mogelijk vervolgonderzoek een reden is om niet deel te nemen?

Verder vragen de leden van de VVD-fractie naar een tijdspad met betrekking tot het proefbevolkingsonderzoek naar de verlaging van de startleeftijd naar vijftig jaar.

Uit recent onderzoek⁴ blijkt dat de HPV-vaccinatie effectief is en dat het grootste deel van de jonge vrouwen met baarmoederhalskanker niet gevaccineerd is. Wat zijn de verwachtingen over de HPV-vaccinatie op het bevolkingsonderzoek naar baarmoederhalskanker, vragen de leden van de VVD-fractie.

Tot slot merken de leden van de VVD-fractie op dat de tijd tussen een positieve HPV-test en een controle-uitstrijkje recent is gewijzigd van zes maanden naar twaalf maanden⁵. Is de Staatssecretaris bekend met signalen dat vrouwen die voor de wijziging een positieve uitslag hadden, nog het oude advies hebben meegekregen en bij het maken van een afspraak na zes maanden te horen krijgen dat ze zelf moeten betalen omdat ze geen uitnodigingsbrief/stickers hebben gekregen? Op welke manier is deze wijziging gecommuniceerd richting vrouwen die voor de wijziging een positieve uitslag kregen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de NSC-fractie

De leden van de NSC-fractie hebben kennisgenomen van de brief «Stand van zaken moties en toezeggingen bevolkingsonderzoeken naar kanker 2025». Deze leden hebben nog enkele vragen en opmerkingen.

De leden van de NSC-fractie lezen in de brief dat deelname aan bevolkingsonderzoeken toeneemt wanneer dit in iemands omgeving de norm is. Tegelijkertijd wijzen deze leden erop dat de Staatssecretaris als uitgangspunt hanteert dat deelname vrijwillig en weloverwogen moet blijven. Hoewel deze leden kennis hebben genomen van de lopende pilots, missen zij een heldere langetermijnvisie. Kan de Staatssecretaris concreet toelichten hoe hij, naast de huidige pilots, deelname in de toekomst tot een vanzelfsprekende en toegankelijke keuze wil maken? Daarnaast achten deze leden het van groot belang dat de toegang tot screeninglocaties niet mag afhangen van de plek waar iemand is geboren of woont. Welke initiatieven onderneemt de Staatssecretaris om regionale verschillen in toegang en deelname te verkleinen?

De leden van de NSC-fractie merken op dat bevolkingsonderzoeken waardevol zijn, maar ook inherente beperkingen kennen. Deze leden wijzen op het risico van zogenoemde intervalkankers bij langere tussenpozen tussen uitnodigingen, het voorkomen van vals-positieve en vals-negatieve uitslagen, en het feit dat een uitnodiging altijd een momentopname blijft. In hoeverre acht de Staatssecretaris deze risico's van invloed op het vertrouwen van burgers in de screeningsprogramma's, met name wanneer iemand na een recente «goede» uitslag toch kanker ontwikkelt? Is bekend welk percentage van de uitslagen vals-positief of vals-negatief is, en overweegt de Staatssecretaris om hierover structureel transparanter te communiceren richting het publiek?

De leden van de NSC-fractie hebben op 16 april 2025 kennisgenomen van het artikel Doorgeslagen speurdrang naar ziekte is een verdienmodel, waarin de Raad voor Volksgezondheid en Samenleving (RvS) reflecteert op onder andere bevolkingsonderzoeken en de zogenaamde «diagnose-expansie». Deze leden onderschrijven de visie van de RvS dat de focus zou moeten liggen op ziektepreventie, bijvoorbeeld door middel van

⁴ Integraal Kankercentrum Nederland, 4 maart 2025, «Nederlandse studie bevestigt: jonge vrouwen met baarmoederhalskanker zijn vaak niet gevaccineerd» (Nederlandse studie bevestigt: jonge vrouwen met baarmoederhalskanker zijn vaak niet gevaccineerd)

⁵ RIVM, 20 januari 2025, «Uitslag bevolkingsonderzoek» (Uitslag bevolkingsonderzoek | RIVM)

wettelijke maatregelen op het gebied van voeding en roken. Zij zijn van mening dat de snelle toename van medische testen en diagnoses ertoe kan leiden dat veel mensen onterecht als patiënt worden aangemerkt, wat de zorg onnodig belast en de toegankelijkheid voor mensen met echte gezondheidsproblemen vermindert. Volgens hoogleraar Leeftang is er een betere balans nodig en zou bij de implementatie van elke vorm van diagnostiek de vraag centraal moet staan of het daadwerkelijk zinvol is om te weten. Is de Staatssecretaris het eens met deze benadering? En zo ja, hoe beoordeelt hij het afwegen van de effectiviteit van controles, de mogelijke nadelen ervan en de verhouding tot de voordelen?

Vragen en opmerkingen van de leden van de D66-fractie

Met interesse hebben de leden van de fractie van D66 kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris. Daartoe hebben deze leden verdere vragen.

De leden van de D66-fractie hebben eerder het belang van een toegankelijk bevolkingsonderzoek benadrukt voor vrouwen met zeer dicht borstklierweefsel. Daartoe is ook motie Paulusma c.s.⁶ met unanieme stemmen aangenomen. Deze leden vragen of de Staatssecretaris kan toelichten of er middelen zijn vrijgemaakt om te starten met het bevolkingsonderzoek voor vrouwen met zeer dicht borstklierweefsel middels een MRI-scan. Zo ja, waar in de voorjaarsnota kunnen deze leden deze middelen terugvinden? Zo nee, waarom zijn die middelen niet vrijgemaakt en kan de Staatssecretaris aangeven wanneer dat wel gebeurt? Voorts vragen deze leden of de Staatssecretaris een tijdspad kan aangeven van heden tot aan de uitvoering om de aanvullende MRI-scan voor vrouwen met zeer dicht borstklierweefsel toegankelijk te maken.

In de brief bespreekt de Staatssecretaris ook de ontwikkelingen met betrekking tot bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker. De leden van de D66-fractie zijn blij met de geringe stijging van de deelname aan het bevolkingsonderzoek baarmoederhalskanker door de inzet van de zelfafnameset, mogelijk gemaakt door het amendement van het lid Paulusma⁷. Echter benoemt de Staatssecretaris ook dat ongeveer twintig procent van de deelnemers met een positieve HPV-uitslag met de zelfafnameset niet of niet tijdig een uitstrijkje bij de huisarts laten maken, terwijl dit een belangrijke vervolgstap is. De leden van de D66-fractie vragen de Staatssecretaris of er al concrete plannen ontwikkeld zijn om het percentage dat deze belangrijke vervolgstap niet neemt, te verlagen. Voorts vragen deze leden op welke wijze en binnen welk tijdspad deze plannen uitgevoerd zullen worden.

Vragen en opmerkingen van de leden van de BBB-fractie

De leden van de BBB-fractie hebben kennisgenomen van de brief van de Staatssecretaris. Zij hebben de volgende vragen aan de Staatssecretaris. Genoemde leden zien dat steeds minder mensen meedoen aan bevolkingsonderzoeken. Een mogelijke verklaring is dat de wensen en verwachtingen van mensen veranderen. De traditionele manier van onderzoeken sluit daar niet altijd meer goed op aan. Deze leden vinden daarom dat nieuwe technieken een oplossing kunnen bieden. Zelfafnamesets en slimme testen kunnen het makkelijker maken om mee te doen en ziektes eerder op te sporen. Dat is goed voor de gezondheid van mensen en helpt om de zorg beter en betaalbaar te houden. Hoe ziet de Staatssecretaris de rol van nieuwe technieken zoals zelfafnamesets, bijvoorbeeld bij het onderzoek naar baarmoederhalskanker, om de

⁶ Kamerstuk 32793–797

⁷ Kamerstuk 36200–XVI-28

deelname te verhogen? Is hij bereid deze breder in te zetten, gezien het eerste positieve effect? Welke stappen worden er nu al gezet om nieuwe technieken snel te gebruiken bij de bevolkingsonderzoeken?

Vragen en opmerkingen van de leden van de SP-fractie

De leden van de SP-fractie hebben kennisgenomen van de brief over de stand van zaken moties en toezeggingen bevolkingsonderzoeken naar kanker 2025. Zij hebben hier nog enkele vragen en opmerkingen over. De leden van de SP-fractie lezen dat er nu wordt ingezet op een uitvoeringstoets door het RIVM om te bepalen hoe een MRI kan worden aangeboden aan vrouwen met dicht borstweefsel. Zij vragen hoe snel deze scenario's kunnen worden uitgevoerd op het moment dat er vanuit het RIVM een uitvoerbaar scenario wordt aangedragen. Kan de Staatssecretaris garanderen dat dit proces geen vertraging zal oplopen, doordat er nog geen financiering beschikbaar is na de uitvoeringstoets?

II. Reactie van de Staatssecretaris